

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
(Kun avgitt digitalt på www.regjeringen.no)

Deres referanse: 21/4396
Vår referanse: 2021/143
Dato: 15/11/2021

Høringsuttalelse – forslag om endringer i sameloven (samelovens språkregler)

Vi viser til Kommunal- og moderniseringsdepartementets høringsbrev av 13. august 2021 om forslag om endringer i sameloven (samelovens språkregler).

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Vi skal bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene, særlig ved å gi råd og fremme anbefalinger til Stortinget, regjeringen, Sametinget og andre. Høringsuttalelser er et sentralt virkemiddel i dette arbeidet.

NIM ønsker departementets oppfølging av utredningen Hjertespråket (NOU 2016: 18), og forslag om ny struktur for forvaltningsområdet for samisk språk, velkommen. Forvaltningsområdet for samisk språk (språkområdet) gir viktige rammebetingelser for bruk og utvikling av samiske språk.

Flere av folkerettens regler som er aktuelle i forbindelse med situasjonen for samisk språk er generelle og gjelder også utenfor et spesifikt språkområde. Blant disse kan nevnes rettigheter til utvikling av språk i henhold til FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, og FNs barnekonvensjon artikkel 30, samt retten til best mulig helse, som er avhengig av språkrettigheter, etter FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK). NIM mener at et utvidet språkområde kan bidra til bedre gjennomføring av disse rettighetene også i byer og kommuner som er utenfor dagens språkområde. Det er samtidig viktig i forhold til målsetningene og forpliktelsene etter Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) at rettighetsnivået i de kommuner som allerede inngår i forvaltningsområdet for samisk språk ikke svekkes.

Forpliktelsene i SP, Barnekonvensjonen og ØSK om urfolks eller minoriteters språk er ikke presist utformet, og gir statene et relativt stort skjønn og handlingsrom for den nærmere gjennomføringen. Det er derfor viktig at lovendringenes innhold og valg av ulike alternativer skjer under hensyntaken til samenes rett til selvbestemmelse, slik

departementet har lagt til grunn i proposisjonen om lovfesting av konsultasjonsretten, og etter samelovens bestemmelser om konsultasjoner.¹ Konsultasjoner skal ha som formål å oppnå enighet. Sametingets syn bør derfor gis tilbørlig vekt i saker om reguleringer om samisk språk.

NIM er enig med departementet (i høringsnotatets side 63) om at «Ansvaret for utviklingen og bevaringen av de samiske språkene er en helt sentral del av Sametingets ansvar, i tråd med prinsippet om samisk selvbestemmelse over eget språk og kultur.» NIM mener at dette også, i lys av Grunnloven § 108 som er basert på SP 27, er et sentralt utgangspunkt for de rettslige rammer for utviklingen av samiske språk som følger av samelovens språkregler. Kommunene skal også, som del av statens myndigheter, «respektere og sikre menneskerettighetene», jf. Grunnloven § 92. Det er derfor også viktig at kommunene oppmuntres til å fremme aktiv oppfølging av samelovens bestemmelser om samiske språk, i kommuner hvor dette er aktuelt.

Departementet ber særskilt om tilbakemeldinger på spørsmålet om retten til muntlig svar på samisk i språkvitaliseringskommuner.

Europarådets ekspertkomité konkluderer i sin syvende rapport om anvendelsen av minoritetsspråkpakten i Norge med at Norges plikt etter minoritetsspråkpakten artikkel 10.3 b til å la brukere av samisk språk henvende seg til og motta svar fra offentlige myndigheter på samisk er «fulfilled» for nordsamisk² og «formally fulfilled» for lulesamisk og sørsamisk.³

Etter vår vurdering kan det være problematisk i forhold til forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten dersom retten til muntlig svar på samisk i de språkvitaliseringskommuner som allerede inngår i forvaltningsområdet for samisk språk, i fremtiden vil avhenge av kommunens egne avgjørelser om hvor og hvordan muntlig svar på samisk skal gis. Det kan ikke tas for gitt at kommunene under en slik ordning vil videreføre en unntaksfri rett til muntlig svar på samisk, da rekruttering av og opplæring av ansatte i samisk har vist seg å være utfordrende. Innbyggerne i disse kommunene vil kunne oppleve at kommunen gjør unntak fra eller opphever deres rett til muntlig svar på samisk.

NIM mener at retten til muntlig svar på samisk bør beholdes i kommuner som er del av dagens forvaltningsområde, og at det kun i nye kommuner bør blir opp til kommunen selv å treffe avgjørelse om retten til muntlig svar på samisk.

¹ Jf. Prop. 86L (2020–2021), kapittel 4.2, og Sameloven § 4-6.

² Se side 20.

³ Se side 15 og 29.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Assisterende direktør

Johan Strömgren
Regionkontorleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.